

Titulació	Tipus	Curs
Direcció de Centres per a la Innovació Educativa	OB	1

Professor/a de contacte

Nom: Maria Carme Armengol Asparo

Correu electrònic: carme.armengol@uab.cat

Equip docent

Cecilia Inés Suárez Rivarola

Maria Mercè Berengueras Pont

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No s'han establert prerequisits per cursar aquesta assignatura

Objectius

Entendre la naturalesa de l'acció directiva, així com el desenvolupament dels diferents estils de lideratge i disposar dels instruments per al desenvolupament del càrrec

Resultats d'aprenentatge

1. CA03 (Competència) Gestionar, a partir de les necessitats del context, el propi desenvolupament organitzatiu.
2. CA04 (Competència) Gestionar equips de treball educatius en concordança amb el principi de diversitat.
3. CA05 (Competència) Col·laborar activament en la construcció d'una cultura organitzativa basada en els valors de seguretat, salut i sostenibilitat.
4. KA03 (Coneixement) Descriure els principis i models de les teories i corrents sobre el lideratge a les organitzacions educatives.
5. SA02 (Habilitat) Preparar les estratègies i instruments de gestió per a la resolució de problemes en contextos educatius diversos.

6. SA03 (Habilitat) Fer servir estratègies i recursos de comunicació efectiva per a transmetre informació a diferents públics.
7. SA04 (Habilitat) Descobrir els múltiples factors que influeixen en els problemes d'organització, lideratge, direcció i gestió institucional.
8. SA05 (Habilitat) Generar propostes d'estratègies de grup orientades a la participació de la comunitat educativa.

Continguts

La necessitat de la funció directiva i concepte de direcció

Els trets característics de la funció directiva

El lideratge i conceptes interconnectats (autoritat formal i real, qualitats del líder, comunicació i clima, cultura de centre, com liderar conflictes organitzatius)

Importància i influència del lideratge a les institucions educatives

Visió diacrònica sobre el lideratge i les seves teories: teories de trets o atributs, teories conductistes, lideratge situacional, lideratge transformacional, lideratge distribuït.

La necessitat del lideratge i la direcció d'un mateix

La motivació, satisfacció i preparació personal com a factors claus del lideratge

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Conferència	4	0,16	KA03, SA02, SA04
Tipus: Supervisades			
Fòrum debats	5	0,2	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05
Resolució de casos, exercicis i problemes	120	4,8	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05
Tutories / Orientacions sobre com abordar l'estudi personal	5	0,2	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05
Tipus: Autònomes			
Lectura d'articles i informes	60	2,4	KA03, SA02, SA04
Resolució de casos, exercicis i problemes	46	1,84	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05

Aquest és un estudi semipresencial amb un alt percentatge de treball autònom i supervisat. Cada unitat té una durada de 3 setmanes, en aquest temps s'ha de participar en els fòrums de debat i resoldre les activitats que es plantegen.

Els informes que lliuren els estudiants i les estudiants, un per unitat, estan formats per diverses activitats definides pel professorat responsable de cada unitat. A l'inici de cada unitat es facilita una rúbrica amb els criteris d'avaluació i amb el percentatge del seu valor en l'avaluació total de la unitat.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes completin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Elaboració i desenvolupament de les activitats d'aplicació	40	2	0,08	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05
Elaboració i desenvolupament de les activitats de desenvolupament	40	2	0,08	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05
Participació i Implicació en els fòrums plantejats i en les sessions de seguiment de les unitats	10	4	0,16	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05
Reflexió personal en relació als aprenentatges realitzats en el mòdul i resolució d'activitats complementàries	10	2	0,08	CA03, CA04, CA05, KA03, SA02, SA03, SA04, SA05

A l'avaluació de l'assignatura es tindran en consideració els criteris següents: la qualitat de les activitats realitzades, la participació en els fòrums, els aprenentatges assolits, la vinculació de les respostes amb la pràctica professional i la seva pertinència amb les finalitats i els continguts del màster. A més, és imprescindible mostrar una actitud compatible amb la professió educativa.

Per poder passar a la presentació i avaluació del TFM cal obtenir una mitjana a cadascuna de les assignatures superior a 5 i haver aprovat més del 80 % de les unitats. Els treballs s'han de dipositar a l'aula moodle en el temps establert. La persona responsable de la unitat ha d'informar del resultat de la correcció en un període no superior als quinze dies posteriors al lliurament de la feina. En finalitzar les unitats, se'ls donarà l'oportunitat de recuperar, si cal, les activitats no superades a cada unitat.

La còpia o el plagi, en qualsevol tipus de prova avaluativa, constitueixen un delicte i es penalitzarà amb un 0 com a nota de l'assignatura perdent la possibilitat de recuperar-la. Es considerarà que un treball o activitat està "copiat" quan reproduïx tot o una part significativa del treball d'un/a altre/a company/a. Es considerarà que un treball o activitat està "plagiat" quan es presenta com a propi una part d'un text sense citar les fonts, independentment que les fonts originàries siguin en paper o en format digital http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html. En aquesta assignatura, es permet l'ús de tecnologies d'intel·ligència artificial (IA) en tasques de suport, com ara cerques bibliogràfiques o d'informació, correcció de textos o traduccions. L'estudiant ha d'identificar clarament quines parts han estat generades amb

aquesta tecnologia, especificar les eines utilitzades i incloure una reflexió crítica sobre com aquestes han influït en el procés i el resultat final de l'activitat. La manca de transparència en l'ús de la IA en aquesta activitat avaluable es considera una manca d'honestedat acadèmica i pot comportar una penalització parcial o total en la qualificació de l'activitat, o sancions més grans en casos greus. Es podran fer validacions específiques per garantir l'autoria i l'adquisició de competències en cas de sospita de frau acadèmic.

Per aprovar aquesta assignatura, cal mostrar una bona competència comunicativa general, tant oralment com per escrit, i un bon domini de la llengua o llengües vehiculars que consten a la guia docent. A totes les activitats es tindrà en compte, la correcció lingüística, la redacció i els aspectes formals de presentació. L'alumnat ha de ser capaç d'expressar-se amb fluïdesa i correcció i mostrar un alt grau de comprensió dels textos acadèmics. Una activitat pot ser tornada (no avaluada) o suspesa si el professor/a considera que no compleix aquests requisits.

Cal lliurar les activitats d'aquesta assignatura en dos moments diferents. Les activitats de la unitat 2A es lliuraran com a màxim el 14/12/2025 a les 23.55 hora espanyola i les activitats de la unitat 2B es lliuraran com a màxim el 01/02/2024 a les 23.55 hora espanyola. En cas que la nota de les unitats resulti insuficient, el professorat responsable del mòdul deixarà un termini de 15 dies perquè es puguin refer les activitats que no arribin al nivell exigible.

Els i les estudiants que es vulguin acollir a l'avaluació única podran lliurar totes les activitats del mòdul el dia 1 de febrer de 2026 i podran acollir-se al mateix sistema de recuperació que s'ha arbitrat per a l'avaluació continuada.

Bibliografia

AA.VV. (2007). *Guia per elaborar i aplicar un pla estratègic*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació. Servei de difusió i publicació.

Ainscow, M. (2005). La mejora de la escuela inclusiva. *Cuadernos de Pedagogía*, 349.

Álvarez, M. (2010). *Liderazgo compartido. Buenas prácticas de dirección escolar*. Madrid: Wolters Kluwer

Antúñez, S. (2002). *La acción directiva en las instituciones escolares*. Barcelona: ICE-HORSORI.

Antúñez, S. (2004). *Organización escolar y Acción Directiva*. México: DF. Secretaría de Educación Pública.

Antúñez, S. (2010). La Autodirección en la Dirección de Centros Escolares. En J. Gairín (Coord), M. Álvarez, S. Antúñez, F.M. Gago, M.T. González, M. Güell, J. López Martínez, J.L. San Fabián, y P.M. Uruñuela. *El Liderazgo y Equipos Directivos en Centros de Secundaria, elementos básicos del éxito escolar* (pp.43-51). Madrid: Ministerio de Educación. Instituto Superior de Formación de Profesorado.

Antunez, S., y Gairín, J. (1990). *La Programació General del Centre Educatiu*. (1 ed.).

Baelo, R. (2009). Cambios necesarios en la dirección escolar. *Revista Padres y Maestros*, 322, 5-9

Bennis, W. (1997). Convertirse en líder de líderes. En R. Gibson (Ed.), *Preparando el futuro* (pp. 179-193). Barcelona: Ediciones Gestión 2000.

Bernal, J.L. (2000). Liderar el cambio: el liderazgo transformacional. *Anuario de Pedagogía*, 2 Zaragoza. Departamento de Ciencias de la Educación.

Blejmar, B. (2018). *Gestionar es hacer que las cosas sucedan*. Buenos Aires: Noveduc.

Bolívar A. (2014). Un liderazgopedagógico en una comunidad que aprende. *Padres Y Maestros / Journal of Parents and Teachers*, (361), 23-27. <https://doi.org/10.14422/pym.i361.y2015.004>

Bolivar, A. (2001). ¿Dónde situar los esfuerzos de mejora? Política educativa, centros o aula. *OGE*, 4.

- Bolívar, A. (2019). Marco español para la dirección escolar e identidad profesional: Contexto, desarrollo e implicaciones. *Archivos Analíticos de Políticas Educativas*, 27(114). <https://doi.org/10.14507/epaa.27.4544>
- Bolívar, A. (2019). *Una dirección escolar con capacidad de liderazgo pedagógico*. Madrid: La Muralla.
- Bryk, A. & Schneider, B. (2002). *Trust in Schools: A core resource for improvement*. New York: Russell Sage Foundation.
- Cabero, J. (2014). Nuevas miradas sobre las TIC aplicadas en la educación. *Andalucía Educativa*, 81.
- Campo, A. (2009). Redes de aprendizaje y gestión del conocimiento. OGE.
- Campo, A. (2010). *Herramientas para directivos escolares*. Madrid: Wolters Kluwer.
- Campo, A. y Díaz, B. (2017) *Los estándares profesionales y las competencias directivas*. OGE. Revista del Fórum Europeo de Administradores de la Educación. Núm. 6. Noviembre-diciembre 2017. Pàg. 38 a 43.
- Campo, A. y Grisaleña, J. (2009). Las redes y el desarrollo profesional. OGE.
- Campo, A., (2016). Un marco para una buena dirección. *Criterios y dilemas en Organización y Gestión Educativa*, 6-2016. Barcelona: Wolters Kluwer.
- Chavarria, X., y Borrell, E. (2019). *La màgia dels indicadors en educació*. Barcelona: Horsori.
- Cheng, Y. (2002) The changing context of school leadership: implications for paradigm shift. En K. Leithwood y P. Hallinger (eds.), *Second International Handbook of Educational Leadership and Administration*. Norwell, MA, USA: Kluwer Academic Publishers.
- Comisión Europea;EACEA;Eurydice (2013). *Cifras clave del profesorado y la dirección de centros educativos en Europa. Edición 2013. Informe de Eurydice*. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea. Disponible en <http://www.basque.inspectorate.erasmusplus.hezkuntza.net/web/guest/inicio>
- Coronel, J. M. (1996). *La investigación sobre el liderazgo y procesos de cambio en centros educativos*. Huelva: Universidad de Huelva, Servicio de Publicaciones.
- Cotton, C. (2005). *Protocols: The need to organise for learning, The Collaborative Leadership Learning Toolkit*. Nottingham: NCSL.
- Covey, S. (2006). *The Speed of Trust*. New York: Simon and Schuster.
- Crawford, M. (2005). Distributed leadership and headship: a paradoxical relationship? *School Leadership and Management*, 25(3), 213-216.
- Day, C. (2002). *Promoción del liderazgo en la educación primaria*. Madrid: La Muralla.
- Delors, J. et al. (1996). *La educación encierra un tesoro*. Madrid: Santillana.
- Deming, V.K. (2004). *The big book of leadership games quick, fun activities to improve communication, increase productivity and bring out the best in your employees*. New York: McGraw-Hill.
- Díaz-Gibson, J., Civís, M., Longás, J., i Riera J. (2017). *Projectes d'innovació educativa comunitària: ingredients d'èxit i reptes*. Informes breus 64. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Druker, P. (2000). *El management del siglo XXI*. Barcelona: Edhasa.
- Earl, L. & Katz, S. (2005). *From Accounting to Accountability: Harnessing Data for School Improvement*. Corwin Press.
- Echevarria, B. (2004). Caminar en relación: tutorías personalizadas en la universidad. *Letras de Deusto*, 34 (103), 189-205.

- Eggers, G., y Singh, S. (2009)- *The Public Innovators Playbook: Nurturing Bold Ideas in Government*. Washington: Ash Institute
- Escamez, J., Garcia, R., y Sales, A. (2002). *Claves educativas para escuelas no conflictivas*. Barcelona: Idea Books.
- Fernández, M.J., Álvarez, M., y Herrero, E. (2002). *La Dirección escolar ante los retos del siglo XXI*. Madrid: Síntesis.
- Fullan, M. (2002). *Liderar en una cultura de cambio*. Barcelona: Octaedro.
- Fullan, M. (2016). *La dirección escolar. Tres claves para maximizar su impacto*. Madrid: Morata.
- Gago, F. (2006). *La Dirección pedagógica en los Institutos de Enseñanza Secundaria. Un estudio sobre el liderazgo educativo*. Madrid. M.E.C. Centro de Investigación y Documentación Educativa. Serie Investigación, Nº. 169.
- Gairín J. (1995). *Estudio de las necesidades de formación de los equipos directivos de los centros educativos*. Madrid. CIDE. Ministerio de Educación y Ciencia.
- Gairín Sallán, J. y Mercader Juan, C. (Eds.). (2018). *Liderazgo y gestión del talento en las organizaciones*. Madrid: Wolters Kluwer.
- Gairín, J. (2015). Autonomy and School Management in the Spanish Context. *ECPS Journal*, 11, 103-117.
- Gairín, J. y Antúnez, S. (Eds.) (2008). *Organizaciones educativas al servicio de la sociedad*. Barcelona: Wolters Kluwer.
- Gairín, J., Castro, D. y Montero, A. (2010). La situación de la dirección escolar en España. *Revista española de pedagogía*, año LXVIII, nº 247, septiembre-diciembre 2010, 401-416.
- Gairín, J., y Muñoz J.L. (2008). El agente de cambio en el desarrollo de las organizaciones. *Enseñanza*, 26, 2.
- Gairín, J., y Rodríguez-Gómez, D., (2011). Cambio y mejora en las organizaciones educativas. *Educar*, 47(1), 31-50.
- García, S. y Dolan, S.L. (1997). *La dirección por valores*. Madrid: McGraw-Hill.
- Gather-Thurler, M. (2004). *Innovar en el seno de la institución escolar*. Barcelona: Graó.
- General Teaching Council for England (2004). *The Learning Conversation*. London: GTC.
- Gerver, R. (2016). *Crear hoy la escuela de mañana. La educación y el futuro de nuestros hijos*. Boadilla del Monte: SM,
- Gil, F. y García, M. (1993). *Habilidades de dirección de las organizaciones*. Madrid: Eudema.
- Gimeno, J. (Coord.) (1995). *La dirección de centros: análisis de tareas*. Madrid: CIDE. Ministerio de Educación y Ciencia.
- Godet, M. (2000). *La caja de herramientas de la prospectiva estratégica*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- Guillén, M. (2004). *Ética en las organizaciones. Construyendo confianza*. Madrid: Pearson/Prentice Hall.
- Hargreaves, A., y Fink, D. (2008). *El liderazgo sostenible: siete principios para el liderazgo en centros educativos innovadores*. Madrid: Ediciones Morata/Ministerio de Educación, Política Social y Deporte.
- Hargreaves, A., y Fullan, M. (2014). *Capital profesional*. Madrid: Editorial Morata.
- Hart, R. A. (1992). *Children's Participation. From Tokenism to Cizitenship*. Firenze: UNICEF.

- Hechinguer, F., Foreword En Lipham, J. M. (1981). *Effective principal, effective school*. Reston, Virginia: National Association of Secondary School Principals.
- Herrero, E., Álvarez, M., y Fernández, M.J. (2003). *La Dirección Escolar ante los retos del siglo XXI*. Madrid: Síntesis.
- Hersey, P. y Blanchard, C.H. (1993, 4ª ed.). *Management of Organizational behavior*. London: Prentice-Hall.
- Higham, R., Hopkins, D., y Matthews, P. (2009). *System Leadership in Practice*. Londres: McGraw-Hill.
- Hopkins, D. (2008). *Hacia una Buena Escuela. Experiencia y lecciones*. Santiago de Chile: Fundación Chile.
- Hoyle, J.R., English, F.W., y Steffy, B. (2002). *Aptitudes del directivo de centros docentes*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.
- Huber, S.G. (2004). *Preparing school leaders for the 21st century*. Exton: Swets & Zeitlinger.
- Hunter, J.C. (2005, 14ª ed.). *La paradoja. Un relato sobre la verdadera esencia del liderazgo*. Barcelona: Urano.
- ICE, Universidad de Deusto (2000). *Liderazgo y Organizaciones que aprenden. Actas del III Congreso Internacional sobre Dirección de Centros Educativos*. Bilbao: ICE, Universidad de Deusto.
- Leithwood, K., et al. (2006). *Successful Scholl Leadership: Wat It Is and How Influences Pupil Learning*. London: DFES. Research Report 800.
- Leithwood, K., y Jantzi, D. (1999). Transformational school leadership effects: a replication. *School Effectiveness and School Improvement*, 10, 451-479.
- Leitner, D. (1994). Do principals affect student outcomes? An organizational perspective. *School Effectiveness and School Improvement*, 5, 219-238.
- Lipham, J. M. (1981). *Effective principal, effective school*. NASSP, 1904 Association Dr., Reston, VA 22091.
- Longo, F. (2008). Liderazgo distribuido, un elemento crítico para promover la innovación. *Capital Humano*, 226.
- López Yáñez, J., Sánchez, M., Murillo, P., Lavié, J.M., y Altopiedi, M. (2003). *Dirección de centros educativos*. Madrid: Síntesis.
- Mañú, J. M. (2009). *Manual básico de dirección escolar. Dirigir es un arte y una ciencia*. Madrid: Narcea
- Maureira, O. (2004). El liderazgo factor de eficacia escolar, hacia un modelo causal en REICE-Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación, 2(1).
- Ministerio de Educación (MINED) (2008). *Dirección escolar efectiva: documento 4*. San Salvador: Ministerio de Educación. Recuperado de http://www.oei.es/pdf2/direccion_escolar_efectiva_elsalvador.pdf
- Miñana, C. y Colectivo de Directivos (1995). *En un vaivén sin hamaca. La cotidianidad del directivo docente*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.
- Murillo, F.J. (2006). Una Dirección Escolar para el Cambio: del Liderazgo Transformacional al Liderazgo Distribuido. *Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 4(4), 11-24.
- Murillo, F.J., Barrio, R. y Pérez-Albo, M.J. (1999). *La dirección escolar: análisis e investigación*. Madrid: CIDE.
- Murillo, F.J., Krichesky, G., Castro, M., y Reyes, C. (2009). Liderazgo para la inclusión escolar y la justicia social. Aportaciones de la investigación. *Revista Latinoamericana de Educación Inclusiva*, 4(1), 169-186.
- Núñez, I., Weinstein, J. y Muñoz, G. (2010). ¿Posición olvidada? Una mirada desde la normativa a la historia de la Dirección Escolar en Chile. *Psicoperspectivas. Individuo y Sociedad*, 9(2), 53-81.

- OCDE (2009). *Mejorar el liderazgo escolar: herramientas de trabajo*. Recuperado de <http://www.oecd.org/edu/schoolleadership>
- OCDE (2016). *Low Performing Students: Why They Fall Behind and How To Help Them Succeed*. Paris: PISA, OECD Publishing. Recuperado de <https://www.oecd.org/spain/PISA-2012-low-performers-Spain-SPA.pdf>
- OCDE, UNESCO, UNICEF (2016). Implementación de la innovación: los modelos visionarios a la práctica cotidiana. En, *La naturaleza del aprendizaje: Usando la investigación para inspirar la práctica*. Capítulo 12. (pp. 218-221). OCDE, UNESCO, UNICEF. Recuperado de http://panorama.oei.org.ar/_dev/wp-content/uploads/2017/09/UNICEF_UNESCO_OECD_Naturaleza_Aprendizaje.pdf
- OECD (2019). *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. Paris: OECD Publishing. Recuperado de <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>
- OECD (2020). *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. Paris: TALIS, OECD Publishing. Recuperado de <https://doi.org/10.1787/19cf08df-en>.
- OEI (2005). *Diálogos entre directivos. De la reflexión a la sistematización de la mejora educativa*. México D.F.: OEI.
- Ojembarrena, R. (Coord.) (2010). *Nuevo estudio sobre la dirección en los centros públicos de Euskadi*. Bilbao: Consejo Escolar de Euskadi.
- Olaz Capitán, A.J. (2016). *Cómo trabajar en equipo a través de competencias*. Madrid: Narcea.
- Onetto, F. (2016). *Rol Directivo y Gestión del Cambio*. Buenos Aires: Noveduc.
- Pascual, R., Villa, A., y Auzmendi, E. (2000). *El liderazgo transformacional en los centros docentes. Un estudio en las Comunidades Autónomas del País Vasco y Castilla-León*. Madrid. Ed. Narcea.
- Peirano, C.; Campero, P. y Fernández, F. (2015). Sistema de selección de directivos en Chile. Aprendizajes para la región. *Revista Iberoamericana de Educación*, 69.
- Pepper, M. (2000). The development of Charismatic Leaders. *Political Psychology*, 21(4).
- Pont, B., Nusche, D. y Hopkins, D. (eds.) (2008). *Mejorar el liderazgo escolar. Volumen 2: casos prácticos sobre el liderazgo del sistema*. París: OCDE. Recuperado de <http://www.oecd.org/dataoecd/32/54/44374937.pdf>
- Pont, B., Nusche, D., y Moorman, H. (2008). *Mejorar el liderazgo escolar. Volumen 1: política y práctica*. París: OCDE. Recuperado de <http://www.oecd.org/dataoecd/32/54/44374937.pdf>
- Pont, E., & Teixidor, M. (2002). El cambio planificado para la activación del rol autónomo. *Proyecto de formación para la implantación de cuidados en el marco del modelo conceptual de Virginia Henderson en los centros de atención primaria del Institut català de la salut*, 65-94.
- PREAL (2008). Apoyo a directores de escuelas en contextos de creciente autonomía escolar. En *Formas y Reformas de la Educación*. Serie Mejores Prácticas, N°28. Recuperado de http://www.preal.org/Biblioteca.asp?Id_Carpeta=66&Camino=63%7CPreal%20Publicaciones/312%7CResumen
- Revista Psicoperspectivas: <http://www.psicoperspectivas.cl/index.php/psicoperspectivas/issue/view/13>
- Romain, S. (2019). *Habilidades directivas. Transformando organizaciones. Liderar el cambio*. Pozuelo de Alarcon: ESIC.
- Ryan, J. (2006). *Inclusive leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Santos Guerra, M.A. (2015). *Las feromonas de la manzana. El valor educativo de la dirección escolar*. Barcelona: Graó

Sarramona, J., y Rodríguez, T., (2010). Participación y calidad de la educación. *Aula Abierta*, 38(1), 3-14.

Senge, P. (1990). *La danza del cambio: el reto de avanzar en organizaciones que aprenden*. Barcelona: Ediciones Gestión 2000.

Senge, P.M. (1992). *La quinta disciplina. El arte y la práctica de la organización abierta al aprendizaje*. Barcelona: Granica.

Spillane, J.P. (2006). *Distributed Leadership*. London: Jossey-Bass.

Stainback, S. B. (2001). Components crítics en el desenvolupament de l'educació inclusiva. Dins *Suports. Revista Catalana d'Educació Especial i Atenció a la Diversitat*, 5(1).

Stainback, S., y Stainback, W. (1999). *Aulas inclusivas*. Madrid: Narcea.

Stoll, L., & Temperley, J. (2009). Creative leadership teams: Capacity building and succession planning. *Management in Education*, 23(1),

Teixidó, J. (2007). *Competencias para el ejercicio de la dirección escolar*. XVII Jornadas Estatales del Fórum Europeo de Administradores de la Educación.

Top 10 Differences Between Managers and Leaders: <http://www.youtube.com/watch?v=8ubRzzirRKs>

Unión Europea (2015). *Erasmus+. Guía práctica para responsables de centros educativos*. Recuperado de <http://sepie.es/educacion-escolar/guia.html>

Valle, J.M., y Martínez, C. A., (2010) La dirección de centros escolares en Europa en perspectiva comparada ¿De los modelos tradicionales a un "meta-modelo" supranacional? *Revista Latinoamericana de Educación Comparada*, 1(1), 55-68.

Vygotsky, L. (2003). *El desarrollo de los procesos psicológicos superiores*. Barcelona: Ed. Crítica.

Wenger, W. (1998). *Comunidades de prácticas: aprendizaje, significado e identidad*. Barcelona: Ed. Paidós.

Woycikowska, C. (Coord.) (2008). *Cómo dirigir un centro educativo. Guía para asumir las funciones de director*. Barcelona: Graó.

Youngs, P., & King, M. B. (2002). *Principal Leadership for Professional Development to Build School Capacity*. *Educational Administration Quarterly*, 38(5), 643-670.

Programari

No es requereix d'un programari específic

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través daquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TEm) Teoria (màster)	1	Català	primer quadrimestre	tarda